

Úvodní stránka>Rodinné věci a dědictví>Rodičovská zodpovědnost – právo péče o dítě, právo na styk s dítětem

Rodičovská zodpovědnost – právo péče o dítě, právo na styk s dítětem

Litva

1 Co znamená pojem „rodičovská odpovědnost“ v praxi? Jaká jsou práva a povinnosti osoby s rodičovskou odpovědností?

Práva a povinnosti rodičů a dětí jsou upraveny v ustanoveních části IV svazku III občanského zákoníku Litevské republiky (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*, dále jen „občanský zákoník“). V § 3.155 občanského zákoníku je stanoveno, že rodiče pečují o své děti do doby, než dosáhnou zletilosti nebo se osamostatní. Rodiče mají právo a povinnost vychovávat a vzdělávat své děti tak, aby byly čestné, pečovat o jejich zdraví a s přihlédnutím k jejich tělesnému a mentálnímu stavu vytvářet příznivé podmínky pro jejich úplný a harmonický rozvoj s cílem připravit je na samostatný život ve společnosti. Kapitola XI svazku III občanského zákoníku uvádí práva a povinnosti rodičů vůči jejich dětem a kapitola XII stanoví majetková práva a povinnosti mezi rodiči a dětmi. V § 3.227 odst. 2 občanského zákoníku je uvedeno, že se adoptivní rodiče považují podle zákona za rodiče dítěte ode dne, k němuž nabude účinnosti soudní rozhodnutí o osvojení, vyjma v mimořádných případech stanovených v § 3.222 odst. 4 občanského zákoníku.

2 Kdo obvykle nese rodičovskou odpovědnost vůči nezletilému?

V § 3.156 občanského zákoníku se stanoví, že otec a matka mají vůči svým dětem stejná práva a povinnosti. Rodiče mají vůči svým dětem stejná práva a povinnosti bez ohledu na to, zda se dítě narodilo v manželství nebo mimo manželství, po rozvodu nebo zrušení manželství či po rozluce.

3 Pokud rodiče nejsou způsobilí nebo si nepřejí nést rodičovskou odpovědnost vůči svým dětem, je možné místo nich jmenovat jinou osobu?

Nejsou-li rodiče způsobilí nebo si nepřejí nést rodičovskou odpovědnost vůči svým dětem, lze místo nich ustanovit jinou osobu. Za tímto účelem občanský zákoník zavádí instituci opatrovnictví a poručnictví pro nezletilé. Základní pravidla upravující svěřeni dítěte do dočasného a trvalého opatrovnictví/poručnictví jsou stanovena v § 3.254 a § 3.257.

4 Jestliže jsou rodiče rozvedeni nebo žijí odděleně, jak se stanoví rodičovská odpovědnost pro budoucnost?

V případě rozvodu manželství je budoucí rodičovská odpovědnost určena podle typu rozvodu.

Dojde-li k zrušení manželství na základě vzájemné dohody manželů, musí tito předložit soudu dohodu o důsledcích zrušení manželství (rozdělení majetku, výživné na děti atd.). V § 3.53 odst. 3 občanského zákoníku je stanoveno, že při vydání rozhodnutí o rozvodu manželství soud schválí dohodu o důsledcích zrušení manželství manželů, která upravuje výživné na nezletilé děti a vzájemné výživovací povinnosti, místo bydliště nezletilých dětí, podíl manželů na výchově dětí a jiná majetková práva a povinnosti. Obsah dohody je zahrnut do rozhodnutí o rozvodu manželství. V případě významné změny okolností (nemoc nebo pracovní neschopnost jednoho z bývalých manželů atd.) mohou bývalí manželé či jeden z nich podat soudu návrh na změnu podmínek jejich dohody o důsledcích zrušení manželství.

Dojde-li k zrušení manželství na základě návrhu jednoho z manželů, musí být v návrhu podaném soudu rovněž uvedeno, jak bude navrhovatel plnit své povinnosti vůči druhému manželovi a nezletilým dětem. Při povolení rozvodu musí soud vyřešit záležitosti týkající se místa bydliště nezletilých dětí a výživného na děti, výživného na jednoho z manželů a rozdělení společného jmění manželů, s výjimkou případů, kdy byl majetek rozdělen podle vzájemné dohody mezi manžely, která byla notářsky ověřena (§ 3.59 občanského zákoníku).

Rozvod kvůli zavinění obou manželů má stejné důsledky jako zrušení manželství po vzájemné dohodě manželů (§ 3.51 až § 3.54 občanského zákoníku). Na řízení o rozvod manželství kvůli zavinění jednoho z manželů se vztahují obdobně ustanovení § 3.59 občanského zákoníku.

Co se týká rozluky, jeden z manželů může podat soudu návrh na oddělené žití v případě, nemůže-li soužití s manželem/manželkou déle snášet, nebo není-li to možné, či pokud by to mohlo vážně poškodit zájmy nezletilých dětí kvůli zvláštním okolnostem, které nemusí záviset na druhém manželovi, nebo jestliže manželé již nemají o společné soužití nadále zájem. Při povolení rozluky musí soud určit manžela, se kterým mají děti žít, a vyřešit otázky týkající se výživného na děti a podílu odloučeného otce (nebo matky) na výchově dětí. Oba manželé mohou společně podat soudu žádost o schválení jejich rozluky, jestliže dospěli k dohodě o důsledcích jejich rozluky, pokud jde o místo bydliště, výživné a výchovu nezletilých dětí, rozdělení majetku a vzájemné výživovací povinnosti. Jestliže manželé dosáhli dohody o důsledcích rozluky, soud dohodu schválí, je-li v souladu s veřejným pořádkem a nepoškozuje-li práva a oprávněné zájmy jejich nezletilých dětí či jednoho z manželů. Po schválení dohody ji soud začlení do rozhodnutí o rozluce.

5 Jestliže se rodiče dohodnou na otázkách rodičovské odpovědnosti, jaké náležitosti musí splnit, aby tato dohoda byla právně závazná?

Pokud rodiče žijí ve společné domácnosti, jsou ujednání a forma zaopatření stanoveny vzájemnou dohodou rodičů. Neexistuje zvláštní vzor této dohody ani postup jejího uzavření. V § 3.193 občanského zákoníku je stanoveno, že v případě rozvodu manželství po vzájemné dohodě (§ 3.51 občanského zákoníku) nebo rozluky (§ 3.73 občanského zákoníku) uzavřou manželé dohodu, v níž stanoví své vzájemné výživovací povinnosti vůči nezletilým dětem a způsob, výši a formu výživného. Dohodu schválí soud (§ 3.53 občanského zákoníku). Rodiče nezletilých dětí mohou dohodu o výživném na děti uzavřít rovněž v případě rozvodu manželství z jiných důvodů. Pokud jeden z rodičů dohodu o výživném na nezletilé děti, která byla schválena soudem, nedodrží, může druhý rodič podat soudu návrh na vydání usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

6 Jestliže se rodiče nedohodnou o otázkách rodičovské odpovědnosti, jaké jsou alternativní prostředky pro vyřešení sporu bez účasti soudu?

Jako alternativní prostředek pro vyřešení sporu bez účasti soudu mají rodiče k dispozici mediální služby. Soudní mediace je dostupná u všech obecných soudů. Soudní mediace je bezplatná. Je to levnější a rychlejší způsob řešení sporů. Je třeba uvést, že soudní mediace zaručuje důvěrnost a kterákoli strana může od soudní mediace odstoupit bez udání důvodů. Postoupení sporu k soudní mediaci může iniciovat soudce (senát) projednávající občanskou věc nebo kterákoli strana sporu. Více informací o mediaci a seznam mediátorů jsou k dispozici na [internetových stránkách litevských soudů](#).

7 Jestliže se rodiče obrátí na soud, o jakých otázkách týkajících se nezletilého může soud rozhodnout?

Jestliže se rodiče obrátí na soud, může soudce rozhodnout o všech záležitostech týkajících se jejich dětí, včetně místa bydliště, práva rodičů na návštěvu /styk, výživného na nezletilé děti a jiných otázek uvedených v návrhu podaném soudu.

8 Jestliže soud rozhodne o svěřeni dítěte do péče výlučně jednomu z rodičů, znamená to, že tento rodič může rozhodovat o všem, co se tohoto dítěte týká, aniž by to musel konzultovat s druhým rodičem?

V § 3.156 občanského zákoníku se stanoví, že otec a matka mají vůči svým dětem stejná práva a povinnosti. To platí bez ohledu na to, zda se dítě narodilo v manželství nebo mimo manželství, po rozvodu či zrušení manželství nebo po rozluce. Rodiče mají právo a povinnost vychovávat své děti, nést odpovědnost za jejich vzdělávání a rozvoj, pečovat o jejich zdraví a poskytovat jim duchovní a morální vedení. Při plnění těchto povinností mají práva rodičů přednost před právy jiných osob. Rodiče musí vytvořit pro své děti takové podmínky, aby mohly navštěvovat vzdělávací instituce do doby, než dosáhnou zákonem stanoveného věku.

Výlučnou péči lze svěřit jednomu z rodičů pouze v případech, kdy je rodičovská pravomoc druhého rodiče omezena. Pokud rodiče (otec nebo matka) neplní své povinnosti při výchově dětí, zneužívají svou rodičovskou pravomoc, zacházejí s dětmi krutě, mají na děti škodlivý vliv v důsledku nemorálního chování nebo se o děti nestarají, může soud rozhodnout o omezení rodičovské pravomoci (otce nebo matky) na dobu určitou či neurčitou. Při vydávání tohoto rozhodnutí vezme soud v úvahu zvláštní okolnosti, na nichž se návrh na omezení rodičovské pravomoci zakládá. Rodiče si však ponechávají právo na styk s dítětem, není-li to v rozporu se zájmem dítěte. Je-li rodičovská pravomoc omezena na dobu neurčitou, může být dítě osvojeno bez zvláštního souhlasu rodičů.

9 Jestliže soud rozhodne o společné péči rodičů, co to v praxi znamená?

Rodiče rozhodují o veškerých záležitostech týkajících se vzdělávání jejich dětí a o jiných otázkách rodičovské odpovědnosti po vzájemné dohodě. Pokud se nedohodnou, vyřeší spornou záležitost soud.

Otec nebo matka dítěte nebo rodiče (opatrovníci/poručníci) nezletilých rodičů, kteří nejsou způsobilí k právům a právním úkonům, mohou podat soudu návrh na úpravu styku rodičů s dítětem nebo stanovení podílu na výchově dítěte. Soud rozhodne o úpravě styku odloučeného otce či matky s dítětem s přihlédnutím k zájmu dítěte s cílem umožnit odloučenému otci nebo matce podílet se co nejvíce na výchově dítěte. Minimální kontakt s dítětem lze nařídit pouze v případech, kdy by trvalý maximální kontakt poškozoval zájem dítěte.

10 Na jaký soud nebo úřad je třeba se obrátit s žalobou přiznání o rodičovské odpovědnosti? Jaké náležitosti je nutno dodržet a jaké dokumenty je třeba předložit?

Chce-li určitá osoba podat návrh týkající se rodičovské odpovědnosti, musí se obrátit na okresní soud. Náležitosti, které je třeba dodržet, a dokumenty, které musí být k návrhu přiloženy, závisí na požadavcích uvedených v návrhu a na právech a povinnostech, které jsou napadeny nebo musí být vyřešeny či určeny (například co zahrnuje rodičovská odpovědnost).

11 Jaké řízení se v těchto případech používá? Existuje zrychlené řízení?

Hlavní spory a otázky rodičovské odpovědnosti jsou projednávány ve zjednodušeném řízení.

12 Mohu získat právní pomoc na pokrytí nákladů řízení?

Dostupnost bezplatné právní pomoci se řídí zákonem o státem zaručené právní pomoci (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*). Možnost získat státem zaručenou právní pomoc závisí na finanční situaci dotyčné osoby.

13 Je možno se odvolat proti rozhodnutí ve věci rodičovské odpovědnosti?

Ano, proti takovému rozhodnutí lze podat opravný prostředek soudu vyššího stupně v souladu s obecnými pravidly občanského soudního řádu.

14 V určitých případech může být nezbytné obrátit se na soud, aby rozhodnutí ohledně rodičovské odpovědnosti vymohl. Jaký postup se v těchto případech použije?

Rozhodnutí soudu vykonávají soudní vykonavatelé.

15 Co bych měl učinit, aby bylo rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno soudem v jiném členském státě, uznáno a vykonáno v tomto členském státě?

Použije se nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, aniž by pro uznání rozsudku vydaného soudem jiného členského státu EU v Litvě bylo vyžadováno zvláštní řízení. Toto nařízení platí pro všechny členské státy EU s výjimkou Dánska.

Rozhodnutí o úpravě styku s dítětem a rozhodnutí o navrácení dítěte vydaná soudy členských států EU jsou předmětem výkonu v souladu s pravidly stanovenými v části VI občanského soudního řádu Litevské republiky (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*, dále jen „občanský soudní řád“). Návrhy na převzetí příslušnosti od soudu cizí země a návrhy na přenesení příslušnosti na soud cizí země, jak je uvedeno v článku 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 (a článkách 8 a 9 Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996), posuzuje litevský odvolací soud (*Lietuvos apeliacinis teismas*).

Zmíněné návrhy jsou posouzeny v řízení stanoveném v kapitole 39 občanského soudního řádu, není-li v nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 stanoveno jinak. Tyto návrhy nepodléhají soudním poplatkům.

Návrhy podané litevskému odvolacímu soudu musí splňovat obecné požadavky na procesní písemnosti (§ 111 občanského soudního řádu). V souladu s článkem 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 musí být návrh a připojené přílohy předloženy v jazyce daného státu, nebo k nim musí být přiložen překlad do litevštiny. Pokud navrhovatel pobývá mimo Litevskou republiku a neustanovil zástupce pro danou věc nebo zmocněnce pro doručování procesních písemností, který má profesionální kancelář v Litevské republice (§ 805 občanského soudního řádu), musí být v návrhu uvedena adresa v Litevské republice nebo adresa telekomunikačního koncového zařízení, na kterou budou navrhovateli doručeny procesní písemnosti. Tyto požadavky se však nevztahují na návrhy, které litevskému odvolacímu soudu podá soud cizí země.

Litevský odvolací soud může případně pověřit Národní úřad pro ochranu práv dítěte a adopce v rámci Ministerstva sociálního zabezpečení a práce Litevské republiky (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*) předložením stanoviska ohledně vhodnosti převzetí nebo přenesení příslušnosti. Litevský odvolací soud stanoví lhůtu, ve které musí být toto stanovisko předloženo.

Litevský odvolací soud musí návrh posoudit nejpozději do šesti týdnů ode dne, k němuž návrh obdržel.

Po posouzení návrhu o převzetí příslušnosti od soudu cizí země a přijetí rozhodnutí o schválení návrhu určí litevský odvolací soud s přihlédnutím k okolnostem daného případu příslušný litevský soud, aby projednal danou věc v Litvě. Řízení zahájené u soudu cizí země je přeneseno na příslušný litevský soud za účelem meritorního posouzení dané věci. V tomto případě se použijí obdobně ustanovení § 35 občanského soudního řádu a řízení pokračuje u příslušného litevského soudu. Příslušný litevský soud případně zjistí stanovisko účastníků řízení a přijme opatření k odstranění vad procesních písemností.

16 Na který soud v tomto členském státě bych se měl obrátit, chci-li napadnout uznání rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno soudem v jiném členském státě? Jaký postup se v těchto případech použije?

Opravný prostředek je nutno podat Litevskému nejvyššímu soudu (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*). Bude přezkoumán jako kasační opravný prostředek podle ustanovení občanského soudního řádu.

17 Jaké právo použije soud v řízení o rodičovské zodpovědnosti, jestliže dítě nebo strany nežijí v tomto členském státě nebo mají různou státní příslušnost?

Právo rozhodné pro vztahy mezi rodiči a dětmi je stanoveno podle § 1.32 občanského zákoníku. Osobní a majetkové vztahy mezi rodiči a dětmi se řídí právem státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště. Jestliže žádný z rodičů nemá obvyklé bydliště ve státě, v němž má obvyklé bydliště dítě, a dítě i oba rodiče jsou státními příslušníky téhož státu, použije se právo státu, jehož jsou státními příslušníky.

Ve věcech týkajících se rodičovské zodpovědnosti je příslušný soud určen v souladu s Haagskou úmluvou ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

Právo rozhodné pro ochranu nezletilých, jejich opatrovnictví a kurátorství je stanoveno podle Haagské úmluvy ze dne 5. října 1961 o pravomoci orgánů a použitelném právu při ochraně nezletilých.

Vyživovací povinnosti (výživné) v rámci rodiny jsou upraveny Haagskou úmluvou ze dne 2. října 1973 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti.

Tyto internetové stránky jsou součástí portálu [Vaše Evropa](#).

Velice uvítáme jakoukoli [zpětnou vazbu](#) ohledně užitečnosti poskytnutých informací.

This webpage is part of an EU quality network

Poslední aktualizace: 15/12/2020

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.